

/ПОВОДИ

УДК 378.6:34(497.1)(091)

DOI: 10.51204/Anali_PFBU_23107A

Др Дејан ПОПОВИЋ*

Др Зоран С. МИРКОВИЋ**

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ КАО ALMA MATER: ПОВОДОМ ДВЕ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ

I

Правни Факултет Универзитета Црне Горе у Подгорици је на свечаности одржаној 22. децембра прошле 2022. године прославио педесет година постојања. Колеге из Подгорице су представницима Правног факултета Универзитета у Београду дали значајно и видљиво место на овој свечаности. Ово је прилика да се подсетимо улоге Правног факултета у Београду као институције и његових професора у настајању подгоричког Правног факултета.

* Професор емеритус, Правни факултет Универзитета у Београду, Србија, dejan.popovic@ius.bg.ac.rs.

** Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Београду, Србија, zoranm@ius.bg.ac.rs.

Све је почело још крајем 1968. године. На IV седници Факултетског већа одржаној 13. децембра 1968. године декан проф. Павле Димитријевић је обавестио Веће да се Секретаријат за образовање, културу и науку Социјалистичке Републике Црне Горе (класичним речником речено: Министарство за образовање, културу и науку) обратио с молбом да се оснује Центар за ванредне студије у Титограду. Тој молби се придружила и Скупштина општине Титоград и тамошњи Раднички универзитет „Милун Божовић“. Ова молба је била проучена и први контакти су били обављени. Факултет је упознат са потребом за оснивање овог центра, јер је предстојао упис око 200 ванредних студената. Понуду је био учинио и Правни факултет у Сплиту, али „представници одређених установа сматрали су за потребно да се прво обрате Правном факултету у Београду, с обзиром на то да у Титограду постоје два факултета који су саставни део Београдског универзитета“. Факултетско веће је дало начелну сагласност за оснивање Центра за ванредне студије у Титограду и наложило Комисији за сарадњу са привредом и друштвеним службама да спроведе ово у дело.

Комисија је то у наредним месецима и учинила и поднела Факултетском већу извештај 13. октобра 1969. године¹. У Извештају се најпре помиње да је утврђено интересовање свршених матураната у Црној Гори за овакве студије. Потом, да су успостављени контакти и вођени разговори са низом установа и органа у Црној Гори о начину и форми помоћи при овом организовању. Наводи се да су вођени разговори са Радничким универзитетом који је требао да преузме на себе техничке послове у вези са радом центра.

Комисија је предложила начин организације наставе. На свим предметима прве године, осим предвојничке обуке, одржало би се по 40 часова, што би чинило укупно 200 часова. У октобру и новембру 1969. би се одржало 80, а у априлу и мају 1970. године 120 часова. Испити би се одржали, у складу са Статутом Правног факултета у Београду, у јунском, септембарском и октобарском року. Потом су изложени финансијски детаљи. Центар би се издржавао од годишњих „доприноса сваког појединог студента у износу од 1.200 динара годишње“. Од 150.000 динара укупних трошкова, 100.000 динара би припало Правном факултету за организацију наставе и испита, хонораре наставницима, путне трошкове и друго, а 50.000 динара за организацију Рад-

¹ Грешком на документу је записана 1961. година, али из свега што је у документу забележено јасно је да се ради о 1969. години.

ничком универзитету, са којим би се склопио уговор на годину дана. Посебно се напомиње да је износ студентске „партиципације“ од 1.200 динара „прихваћен као веома умерен од свих, а посебно од самих заинтересованих кандидата“.

Комисија је предложила да центар води колегијум од два наставника и једног радника Секретаријата који би били Управа центра.

На крају Комисија наглашава да су се стекли сви услови да Центар „отпочне са радом већ ове јесени“. Извештај је потписао председник Комисије за сарадњу са привредом и друштвеним службама др Владан Станковић.²

Факултетско веће је на својој седници одржаној 15. октобра 1969. године прихватило предлоге Комисије за сарадњу са привредом и друштвеним службама. Такође, одредило је у Управу центра за ванредне студије у Титограду проф. Павла Димитријевића, проф. Јелену Даниловић и Танасија Јанићијевића. Они су се имали старати о функционисању Центра и спровођењу одлука Факултетског већа и других органа у вези са овим радом.³ Факултетски савет је на седници од 23. октобра 1969. године једногласно донео Одлуку о давању сагласности на Одлуку Факултетског већа о оснивању Центра за ванредне студије у Титограду.⁴

Центар је радио школске 1969/70. и 1970/71. године. Факултетско веће је 29. јуна 1971. године донело одлуку о накнади управнику, члану управе, секретару Центра за ванредне студије у Титограду и другим службеницима Факултета за рад у том центру.⁵ Факултетско веће је 27. септембра 1971. године једногласно прихватило предлог да се, на основу писма Извршног вијећа СР Црне Горе у коме је замолило „Правни факултет у Београду да помогне да Центар за ванредне студије у Титограду ради још и ове године, с тим што би они за следећу школску годину предузели мере ради отварања правног факултета у Титограду“. Управник Центра проф. Павле Димитријевић „је навео да 300 канди-

² АПФ, *Извештај Комисије за сарадњу са привредом и друштвеним службама од 13. октобра 1969. године*, 1–2; *Извод из записника са IV седнице Факултетског већа од 13. децембра 1968. године*.

³ АПФ, *Записник са седнице Факултетског већа од 15. октобра 1969. године*, 5–6.

⁴ АПФ, *Записник са седнице Факултетског савета од 23. октобра 1969. године*.

⁵ АПФ, *Записник са седнице Факултетског већа од 29. јуна 1971. године*, 12–13.

дата чека упис и траже да се настави рад у Центру у Титограду“.⁶ Тако се ушло и у трећу школску 1971/72, како ће се испоставити последњу годину постојања Центра.⁷

Факултетско веће је на седници од 15. маја 1972. године имало као десету тачку дневног реда „Престанак наставе у Центру за ванредне студије у Титограду“. Управник Центра проф. П. Димитријевић је обрзложио писмени предлог Управе Центра о престанку одржавања наставе у Титограду, крајем те школске године. Управа је учинила овај предлог „због тога што је Републичко извршно веће СР Црне Горе донело одлуку о отварању Правног факултета у Титограду, са правом уписа студената I и II године“. Факултетско веће је једногласно прихватило „предлог Управе Центра за ванредне студије у Титограду о престанку одржавања наставе са 30. IX 1972. године“.⁸ Тако је престао да постоји Центар за ванредне студије Правног факултета у Београду са седиштем у Титограду, након три школске године, 1969/70, 1970/71. и 1971/72.

Законом који је донела Скупштина СР Црне Горе 25. маја 1972. године основан је Правни факултет у Титограду као наставно-научна и образовна установа у којој се организује и развија образовни и научно-истраживачки рад у области правних и њима сродних друштвених наука. Том приликом је истакнуто да се „оснивање ове високошколске Установе намеће као неопходно са становиштва укупних друштвених потреба Републике“.

Поред Центра за ванредне студије који је омогућио да из њега настане нови Факултет, професори Правног факултета у Београду дали су велики и немерљив допринос овом настанку. Од седам чланова Матичне комисије коју је формирало маја месеца исте године Извршно вијеће СР Црне Горе, четворица су били професори Правног факултета у Београду: Милан Милутиновић, председник Матичне комисије и чланови декан проф. Никола Стјепановић и професори Павле Димитријевић и Војислав Бакић. Од четворице првих наставника, које је изабрала Матична комисија, двојица су била ранији професори Правног факултета у Београду: Никола Срзентић и Бранислав Недељковић, који су изабрани

⁶ АПФ, Записник са седнице Факултетског већа од 27. септембра 1971. године.

⁷ Видети АПФ, Записник са седнице Центра за ванредне студије у Титограду одржане 4. фебруара 1972. године.

⁸ АПФ, Записник са седнице Факултетског већа од 15. маја 1972. године, 9.

за редовне професоре. Први декан новооснованог Правног факултета у Титограду постао је професор Срзентић. Настава за прву и другу годину студија је почела октобра 1972. године.⁹

О оснивању Правног факултета у Титограду у Аналима Правног факултета у Београду скромно и непретенциозно је забележено: „У току школске 1971/72. године Правни факултет је указао помоћ, и преко својих органа и појединаца, при образовању Правног факултета у Титограду.“¹⁰

II

Правни Факултет у Крагујевцу је 7. октобра 2022. године обележио 50 година постојања правних студија у том граду. Свечаност је била повод да се сетимо тих почетака.

Факултетско веће је, на седници од 26. јуна 1972. године, под тачком IX и IXа расправљало о отварању одељења у Крагујевцу и именовању управника тог одељења. Најпре је продекан проф. Радомир Ђуровић поднео извештај о предузетим мерама за отварање одељења у Крагујевцу. Потом је уследила дискусија у којој су учествовали професори Н. Стјепановић, В. Бакић, И. Максимовић, Ј. Даниловић, В. Симовић, В. Брајић, Д. Кавран, А. Ваџић, Д. Шошкић, В. Рајовић и Р. Ђуровић. На крају је Факултетско веће донело одлуку да предложи отварање Одељења београдског Правног факултета у Крагујевцу и именovalo за управника тог Одељења др Живомира Ђорђевића, ванредног професора Правног факултета у Београду.¹¹

Факултетски савет је о овоме расправљао на седници од 29. јуна 1972. године. На почетку је продекан Р. Ђуровић (и председник Комисије за финансијска питања) упознао чланове Савета са предлогом Скупштине општине Крагујевац да Правни факултет у Београду отвори своје одељење у Крагујевцу. Вођени су разговори са представницима Скупштине општине Крагујевац, разгледане су будуће радне просторије и констатовано да постоје услови за нормалан рад. Према нацрту уговора,

⁹ *Правни факултет 35 година. 1972–2007 (на сигурном путу)*, Подгорица 2007, 34–36.

¹⁰ АПФ, *Извештај о раду Факултета у школским годинама 1971/72. и 1972/73.* Београд фебруар 1974, 7.

¹¹ АПФ, *Записник са седнице Факултетског већа од 26. јуна 1972. године*, 7–9.

Скупштина општине Крагујевац је требало да стави Правном факултету у Београду на располагање око 90 милиона старих динара за „ову календарску годину за потребе овог одељења“.

После овог образложења и дискусије у којој је учествовао декан и неколико чланова Савета, Факултетски савет је донео Одлуку о оснивању Одељења београдског Правног факултета у Крагујевцу. Члан 1: „Оснива се Одељење Београдског Правног факултета у Крагујевцу.“ Одељење је имало статус основне организације удрушеног рада без својства правног лица у оквиру Правног факултета у Београду (чл. 2). Члан 3 је прописао да Одељењем руководи управник кога именује Веће Правног факултета у Београду из реда наставника. Управник је имао наредбодавна права у границама овлашћења „која на њега пренесе декан“. Узајамна права и обавезе, а нарочито материјални услови и финансијска средства за најмање пет школских година били би регулисани уговором између Правног факултета у Београду и Скупштине општине Крагујевац (чл. 4). До конституисања органа управљања Одељења, органи управљања Правног факултета у Београду доносили би све одлуке које се односе на организацију и рад Одељења (чл. 5). Чланом шест овлашћено је Факултетско веће да даје објашњења и упутства за примену и спровођење ове одлуке. Према одредби члана седам, ова одлука је имала да важи од дана потписивања уговора из члана четири, а ступала је на снагу даном потврде од стране Скупштине СР Србије.

Након усвајања Одлуке, декан је предложио да се у дневни ред уврсти посебна тачка „Доношење одлуке о броју студената за упис у прву годину студија Одељења у Крагујевцу у школској 1972/73. години“. Ово је било усвојено и након дискусије Факултетски савет је донео поменути Одлуку. Члан 1 прописао је да се на Одељење београдског Правног факултета у Крагујевцу „може уписати до 200 редовних и неограничен број ванредних студената“. Услове уписа и начин избора кандидата имао је одредити Савет Факултета конкурсом (чл. 2). Члан 3 је предвидео да текст конкурс за Одељење у Крагујевцу буде исто као за Правни факултет у Београду.

Факултетски савет је расписао конкурс за пријем студената „на Правни факултет у Београду – за Одељење у Крагујевцу у прву годину студија школске 1972/73. године“. Предвиђено је да се упише до 200 редовних студената. Одабир кандидата би се вршио према успеху у гимназији „и то тако што би се најпре примили кандидати који су гимназију завршили са одличним и врлодобрим успехом, с тим што би се за школску 1972/73. годину узео у обзир и успех на завршном

испиту (матури), с обзиром на промењени систем полагања и садржину матурског испита у гимназији“. Пријем кандидата имао се вршити по следећем реду:

- „1. Добитници Вукове или њој по рангу равне дипломе;
2. кандидати који имају одличан успех у најмање три сведочанства било ког разреда гимназије или завршног испита;
3. кандидати који имају одличан успех у два сведочанства било ког разреда гимназије или завршног испита и најмање један врлодобар успех;
4. кандидати који имају одличан успех у једном сведочанству било ког разреда гимназије или завршног испита и најмање два врлодобра;
5. кандидати који имају одличан успех у сведочанству о завршном испиту и четвртом разреду гимназије;
6. кандидати који су завршили Вишу војну академију;
7. кандидати који су завршили други факултет;
8. кандидати који имају врлодобар успех у свих пет сведочанстава гимназије;
9. кандидати који имају врлодобар успех у најмање три сведочанства гимназије;
10. кандидати који имају врлодобар успех у најмање два сведочанства гимназије;
11. кандидати који имају врлодобар успех на завршном испиту и четвртом разреду гимназије;
12. кандидати који су положили пријемни испит кандидата без прописане школске спреме на овом Факултету.“

Уколико број од 200 не би био попуњен из категорије одличних и врлодобрих кандидата, то би било учињено „из групе свих осталих кандидата, тј. оних који су гимназију завршили са добрим и довољним успехом и то према просеку оцена свих предмета из сведочанстава до четвртог разреда гимназије и сведочанства завршног испита“.

Одељење београдског Правног факултета у Крагујевцу примало је те школске 1972/73. године неограничен број ванредних студената: 1) кандидате који су завршили гимназију са завршним испитом; 2) кандидате који су дипломирали на другом факултету; 3) кандидате који

су завршили Вишу војну академију, и 4) кандидате који су положили пријемни испит за кандидате без прописане школске спреме за упис на Правни факултет. Кандидат који је желео да буде примљен за ванредног студента требало је да буде у радном односу или да буде пријављен Заводу за запошљавање или да из оправданог разлога не може да студира као редован студент (примера ради, болест дужег трајања, упоредно студирање и слично). По завршетку прве године студија могао се ванредни студент, ако жели, уписати у другу годину студија као редовни студент.¹²

Скупштина СР Србије је 14. јула 1972. године донела Одлуку о потврди Одлуке о оснивању Одељења Правног факултета у Београду, са седиштем у Крагујевцу.¹³

Коначно, Правни факултет у Београду и Општина Крагујевац су закључили уговор „о финансирању Одељења Правног факултета у Београду, са седиштем у Крагујевцу“ 26. јула 1972. године. Општина се обавезала да ће одмах „обезбедити средства за нормалан рад Одељења“, пре свега просторије за коришћење, „део зграде бивше Учитељске школе са потребним припадајућим просторијама у укупној површини од око 2.500 квадратних метара“, као и потребна финансијска средства за редовну делатност. Правни факултет у Београду се обавезао да ће благовремено да организује и редовно одржава наставу и испите на Одељењу.¹⁴

На основу „препоруке Универзитета у Београду којим се апелује на факултете да се прими већи број студената од конкурсом одређеног броја“, а после излагања управника Одељења у Крагујевцу проф. Ж. Ђорђевића, Факултетско веће је на седници 29. септембра 1972. године одлучило да се на првој години студија Одељења београдског Правног факултета у Крагујевцу „повећа број редовних студената од 200 на 280 редовних студената“. На истој седници Факултетског већа су донете још две одлуке везане за Одељење у Крагујевцу: прва, да ће ван-

¹² АПФ, *Записник са седнице Факултетског савета од 29. јуна 1972. године* (који је садржао „Одлуку о оснивању Одељења београдског Правног факултета у Крагујевцу“ и „Конкурс за пријем редовних и ванредних студената на Правни факултет у Београду – за Одељење у Крагујевцу у прву годину студија школске 1972/73 године“), 2–5.

¹³ АПФ, *Одлука о потврди Одлуке о оснивању Одељења Правног факултета у Београду, са седиштем у Крагујевцу Скупштине СР Србије од 14. јула 1972. године*.

¹⁴ *Правни факултет 1976–2016*, Крагујевац 2016, 27–28.

редни студенти допринос уплатити на жиро рачун Одељења и друга, о формирању комисије за пријем једног службеника за рад у Одељењу у Крагујевцу.¹⁵

Свечано отварање прве школске године на Одељењу београдског Правног факултета у Крагујевцу је одржано 23. октобра 1972. године. Колико је значај отварање Одељења имало за град Крагујевац сведочи и то да је уврштено у програм Октобарских свечаности.

О отварању Одељења у Крагујевцу у архиви матичног Правног факултета остао је траг у духу тадашњег сувопарног бирократског речника: „После низа дискусија и разматрања питања, а у заједници са Општином Крагујевац и уз сарадњу републичких органа, донета је одлука о образовању Одељења у Крагујевцу, као посебне организације удруженог рада у саставу Правног факултета у Београду. Исто тако обезбеђено је и извођење наставе на првој години студија, а перспективно и на наредним годинама.“¹⁶

Article history:

Received: 20. 12. 2022.

Accepted: 03. 02. 2023.

¹⁵ АПФ, *Записник са седнице Факултетског већа од 25. септембра 1972. године*, 8.

¹⁶ АПФ, *Извештај о раду Факултета у школским годинама 1971/72. и 1972/73*, 7.